

Zagreb, 25. veljače 2021.

Predmet: Podrška prijedlogu Indije i Južne Afrike upućenom WTO-u za privremenu suspenziju prava intelektualnog vlasništva za proizvode koji su nužni u odgovoru na COVID-19 pandemiju

Poštovani,

Kao organizacije za zaštitu i promicanje ljudskih prava, pridružujemo se globalnim inicijativama koje žele omogućiti pravedan pristup medicinskih proizvoda razvijenih u borbi protiv COVID-19 pandemije i tražimo od Vlade Republike Hrvatske da podrži prijedlog Indije i Južne Afrike Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO) za privremenu suspenziju prava intelektualnog vlasništva za proizvode nužne za borbu protiv COVID-19.

Krajem prošlog stoljeća, monopol intelektualnog vlasništva nad HIV tretmanima doveo je do desetogodišnje razlike između trenutka kad su osobe s HIV-om koje žive u Africi, Latinskoj Americi i Aziji ostvarile pristup antiretroviralnom tretmanu koji spašava živote, u odnosu na osobe s HIV-om koje žive u SAD-u, Europskoj uniji, Švicarskoj, UK-u i Japanu. To je dovelo do milijuna nepotrebnih smrti u periodu između kraja devedesetih i sredine 2000-ih godina, sve dok pitanje patenata nije riješeno i dok generički lijekovi za HIV nisu postali dostupni.

Sada kad program cijepljenja protiv bolesti COVID-19 u Hrvatskoj kreće ubrzanim ritmom, obraćamo vam se kako se ne bi ponovio scenarij s HIV-om. Početkom veljače, države visokog dohotka u kojima živi 16% svjetskog stanovništva rezervirale su 60% dostupnih zaliha cjepiva protiv bolesti COVID-19. Istovremeno, COVAX, mehanizam koji bi trebao olakšati pristup cjepivima u zemljama nižih prihoda, uspio je osigurati broj doza dostatan za cijepljenje jedva 20% stanovništva siromašnih zemalja do kraja 2021. godine. Ova pandemija još jednom je pokazala da strukturalna nejednakost u globalnom zdravlju dovodi do ograničenog pristupa lijekovima, cjepivima i drugim medicinskim proizvodima u zemljama s niskim dohotkom.

Unatoč milijardama eura javnih ulaganja u istraživanja, farmaceutskim tvrtkama dozvoljeno je patentirati rezultate tih istraživanja. To im pruža potpunu kontrolu nad proizvodnjom, cijenom i distribucijom cjepiva. Međutim, to također znači da 9 od 10 osoba u zemljama s niskim dohotkom neće imati mogućnost cijepljenja ove godine, prema informacijama udruženja People's Vaccine Alliance. Moderna, Pfizer/BioNTech i AstraZeneca će 2021. godine moći proizvesti količinu cjepiva koja je dostatna za trećinu svjetske populacije, ali su njihovi proizvodni kapaciteti usmjereni na zadovoljavanje potražnje u državama visokog dohotka. Odbivši dijeljenje tehnologije i inzistirajući na intelektualnom pravu vlasništva, najveće farmaceutske tvrtke ograničavaju dobavu uspješnih cjepiva, u nadi da će time ostvariti enorman profit. U ovoj situaciji, kada životi ljudi ovise o cjepivu, inzistiranje na intelektualnom pravu vlasništva stvara prepreku ravnopravnom, pravodobnom i univerzalnom pristupu ključnim medicinskim proizvodima.

Srećom, postoje načini za savladavanje prepreka koje predstavlja patentni sustav za vrijeme trajanja pandemije. Zajedno s potpisnicima ovog pisma, organizacijama civilnog društva koje

rade na ravnopravnom pristupu lijekovima i društvenoj pravdi - apeliramo na vas da iskoristite ove mogućnosti i založite se na europskoj razini za zahtjev o kojem WTO raspravlja već nekoliko mjeseci.

Prijedlog koji su podnijele Indija i Južna Afrika početkom listopada omogućio bi svim zemljama svijeta da zanemare dio odredbi prava intelektualnog vlasništva navedenih u Sporazumu o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS), bez straha od sankcija. Prijedlog ne predstavlja napad na pravo intelektualnog vlasništva kao takvo, nego poziva na privremenu suspenziju patentnog sustava za COVID-19 proizvode, dok se ne postigne imunitet na svjetskoj razini.

Do danas je preko 100 zemalja na neki način podržalo ovaj prijedlog. Gotovo 400 organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija diljem svijeta, uključujući Svjetsku zdravstvenu organizaciju, UNAIDS, UNITAID, stručnjake za ljudska prava, Afričko povjerenstvo za ljudska prava i prava naroda poziva hrvatsku i druge vlade da hitno podrže prijedlog za privremenu suspenziju prava intelektualnog vlasništva za proizvode koji su nužni u odgovoru na COVID-19 pandemiju.

Prema našim saznanjima, trenutačno su u tijeku neslužbeni i službeni pregovori zemalja članica WTO-a. Nažalost, umjesto da se Europska komisija u ime Europske unije pridruži globalnom pokretu solidarnosti i podrži prijedlog, ona mu se za sada aktivno protivi, zajedno s malom skupinom drugih članica WTO-a. Mora nam biti jasno da što virus duže kruži nezaštićenim populacijama, to je veća vjerojatnost za stvaranjem mutacija koje se lakše prenose, što će utjecati na sve zemlje, uključujući one koje se protive prijedlogu za suspenzijom, čime će se dodatno zakomplicirati kontroliranje i trajanje pandemije. S obzirom na krizu u kojoj je ključan pravovremen pristup svim alatima za prevenciju, testiranje, obuzdavanje i liječenje, jednostavno je neodrživo i samoporažavajuće da se Europska unija protivi ovoj inicijativi.

Prijedlog koji su Indija i Južna Afrika uputile WTO-u pruža jedinstvenu priliku za izbjegavanje tragičnog ponavljanja povijesti. Ovim pismo tražimo od Vlade Republike Hrvatske da podrži prijedlog, i založi se da Europska unija prestane opstruirati predloženu suspenziju patenata. U igri je pravo na zdravlje milijarda ljudi.

S poštovanjem,

Centar za mirovne studije

Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju

Institut za političku ekologiju

Kuća ljudskih prava

Pravo na grad